

Løbende indplantning i nordmannsgran-juletræskulturer

Af Jakob Harrekilde Jensen

Efter de første juletræstyndinger melder spørgsmålet sig, om man skal gå ind og efterplante i de opståede huller, bl.a. for at få en større arealudnyttelse. Mange er imidlertid tilbageholdende, især på grund af udsigten til en væsentlig mere arbejdskrævende kulturpleje.

En driftsøkonomisk beslutning vanskelig-gøres, fordi mange af metodens fordele og ulemper er svære at "sætte tal på". Men valget afhænger også i høj grad af den enkeltes driftsformål og dyrkningsmæssige udgangspunkt.

Indplantningsmetoder

Løbende indplantning er forsøgt i en række forskellige udformninger, da man har eksperimenteret både med starttidspunktet for og hyppigheden af indplantningen samt placeringen af den enkelte plante.

Tidspunkt

Flere har forsøgt at indplante op til flere år før juletræshugsten starter, men er gået bort fra det igen.

Nordmannsgranen kan godt overleve trods den lave lysmængde, da den er en udpræget skyggetræart. Men man mister let overblikket i den videre pleje, fordi planten knapt er synlig. Da væksten desuden er minimal er der næppe vundet noget ved denne tidlige og mere besværlige indplantning.

Indplantningen kan varieres fra den mest intensive form med årlig indplantning efter hver juletræshøst, til den mest ekstensive form med en enkelt samlet indplantning til sidst i afviklingsperioden (figur 1).

De fleste starter indplantningen, når der er taget ca. 40% af det forventede antal juletræer, hvilket vil sige efter 2. eller 3. juletræstynding afhængig af kulturens ensartethed (figur 2).

Indplantningen foretages normalt hvert andet år. Plantningen bliver derved billigere, ligesom der kan praktiseres Velparsprøjtning i de mellemliggende år.

Placeringen

af den enkelte plante kan ske enten i rækken eller mellem to rækker.

Med mindre man ønsker at ændre den oprindelige rækkeafstand, anbefales det at plante i rækken. Især fordi man ellers fordobler antallet af rækker, hvilket besvær-

Figur 1. Areal klar til indplantning på en gang efter opstamning af vragræer.

Figur 2. Indplantning i hul opstået efter at ca. 40% af juletræerne er høstet.

liggør færdslen med sprøjtestyr og høstede træer, som sker lettest på langs af rækkerne.

Plantningen i den enkelte række kan principielt ske ved stødet eller imellem støddene. Her synes forskellen ikke at være så afgørende. Ved at plante ved stødet undgår man at skulle plante tæt på et træ, hvis høsttidspunkt er usikkert, men til gengæld er det lettere at plante mellem støddene.

Fordele

Løbende indplantning har sammenlignet med en ensaldrende kultur flere fordele:

Forbedrede vækstvilkår

Nordmannsgranen er som skyggetræart vant til i ungdommen at vokse op i et skyggefuldt og vindstille miljø. Disse betingelser opfyldes sjældent ved den måde vi normalt dyrker træarten på med ensaldrende kulturer uden skærm eller lign.

Indplantning blandt noget større træer er et forsøg på at genskabe lidt af træartens naturlige skovmiljø. Ikke mindst de forbedrede læforhold er afgørende, hvilket bl.a. kunne konstateres i forbindelse med frostvintrene midt i 80'erne. Men også den større skygge med deraf følgende mindre temperaturudsving er uden tvivl gavnlige.

Hvor meget et bedre skovmiljø betyder i kroner og ører er svært at sætte tal på, men talmaterialet fra produktionskontrollen viser, at vinterfrostskaferne kan mere end halveres ved gode læforhold.

Bedre arealudnyttelse

Den bedre arealudnyttelse udmønter sig primært i en kortere omdriftstid, afhængigt af hvor hurtigt indplantningen starter. Ved en afviklingsperiode på 5-6 år og med indplantning à 2-3 gange, vil den nye kultur i gennemsnit kunne startes et par år før. I en standardmodel med en udnyttelsesprocent på 50 betyder det en forøgelse af det gns. årlige dækningsbidrag før skat fra ca. 6.000 kr./ha til 7.500 kr./ha. Desuden skal den investerede kapital forrentes i færre år.

Løbende indplantning kan desuden tale for en mindre planteafstand. Når vi traditionelt vælger planteafstand er det ud fra den betragtning, at træerne ikke må vokse sammen og genere hinanden inden de høstes som overvejende 1.5-2.0 m træer. Men ved løbende indplantning vil de høstklare træer efterhånden komme til at stå jævnt fordelt mellem mindre træer, som ikke er så pladskrævende. Da man starter indplantningen i en ensaldrende kultur, hvor planteafstanden jo er valgt ud fra ovennævnte hensyn, er fordelene svære at udnytte i praksis.

Længere afviklingsperiode

Da man ikke er tvunget til at rydde arealet for vrage træer og efterløbere, kan afviklingsperioden forlænges uden at etableringen af den nye kultur udskydes af den grund. Det er især en fordel, hvor kulturen bliver ramt af frost i afviklingsfasen.

De efterladte træer bør opstammes til nederste brugbare grenkrans for at give lys til de indplantede træer. Opstamningen gør det desuden lettere at vurdere egnetheden til juletræ.

Flere praktiskere hæfter sig ved dette som en meget væsentlig fordel. Ofte kan der tages et overraskende stort antal juletræer, bl.a. fordi juletræsdelen er kommet over frosthøjden.

Andre fordele

Hvor proveniensen er egnet er der desuden mulighed for et øget klip, fordi der bevares flere ældre træer. Dækningsbidraget er dog lavt på grund af store klippeomkostninger.

Ulemperne

De ovennævnte fordele ledsages dog af en række ulemper.

Mindre rationel drift

Det fremføres ofte, at plantningen - selv om man sparer afmærkning af rækker m.m. - bliver væsentlig dyrere. Meromkostningen afhænger dog af, om man vil anlægge den nye kultur på bar mark (maskinplantning) eller fortsætte på samme areal, hvor plantning med spade er det mest realistiske.

Brug af den traditionelle marksprøjte vil sjældent være mulig på grund af de efterladte vrage træer. Renholdelsen skal da foretages med tågesprøjte, slangeruller, Micron Herbi eller lignende. For tågesprøjtes vedkommende betyder det en mere usikker dosering, og for de andre desuden et større tidsforbrug.

Udførelsen af aldersbestemte plejetiltag (lusebekæmpelse, tilklipning) bliver ligeledes mindre rationel, fordi de behandlingskrævende træer er spredt ud over et større areal. For tilklippingens vedkommende kan de fleste klippemetoder dog udføres i samme arbejdsgang.

Øget krav til renholdelse

De nyplantede træer tåler meget mindre ukrudt end træer i juletræsstorelsen, hvilket stiller et øget krav til renholdelse ikke mindst på de frodige jorder. Renholdelsen er sammenholdt med en nystartet kultur ofte vanskeligere. Typisk har en række flerårige og besværlige ukrudsarter indfundet sig, mens en nystartet kultur er ren efter en forebyggende Roundupsprøjtning. Man er da oftest tvunget til at bruge Velpar, som i fuld dosering ikke kan anbefales samme år som en indplantning. Enkelte har med held brugt Velpar hvert år, men i halv dosering.

Øget krav til tynding

Udover renholdelse er det også vigtigt, at der bliver tyndet tilstrækkeligt for de små planter i takt med de bliver større.

I praksis betyder det, at man hvert år går sine kulturer igennem. Man fjerner deciderede vrage træer og opstammer emner, der skal have endnu en chance, op til nederste brugbare grenkrans.

Desuden kan de små planter ikke tåle at blive dækket af hugstaffald. Det kan være et problem at undgå dette især i den hektiske høstfase.

Øget krav til lusebekæmpelse

Man vil ofte blive tvunget til at foretage lusebekæmpelse hvert år, fordi der hele tiden er store træer på arealet. I en ensaldrende kultur er lusesprøjtning ellers ikke aktuel før træerne nærmer sig en meter i højden.

Andre ulemper

Der vil uundgåeligt blive trådt på de små planter ikke mindst under juletræshøsten. Der er erfaringsmæssigt kun konstateret ubetydelige skader. Med hensyn til f.eks. formknipling i træernes skudstrækningsperiode stiller sagen sig dog anderledes. Øget krav til renholdelse og hyppigere lusesprøjtning betyder desuden et øget kemikalieforbrug på det samme areal.

Afsluttende bemærkninger

En række af de fordele og ulemper, der er forbundet med løbende indplantning, er svære at sætte tal på. Det gælder ikke mindst den forventede større udnyttelsesprocent på grund af de forbedrede vækstvilkår. Sålænge vi ikke har et bedre erfaringsgrundlag, er det derfor svært at foretage en driftsøkonomisk vurdering.

Da løbende indplantning griber ind i arbejdskraftforbrug, likviditetsforløb m.m. afhænger beslutningen i høj grad også af den enkelte producents driftsformål.

Den større arealudnyttelse giver mulighed for at opretholde en større produktion pr. arealenhed. Det kan være en fordel på ejendomme, hvor man har mangel på egnede arealer eller løber ind i 10%-reglen. Desuden kan metoden bruges til at udligne en ujævn tilplantning og dermed et ujævnt indtægtsforløb.

Men man må gøre op med sig selv om man er en intensiv eller en ekstensiv producent. Prisen for den større arealudnyttelse er nemlig en mere intensiv og arbejdskrævende kulturpleje. Og er man først begyndt binder man sig til en mere intensiv pleje, ligesom en overgang til ensaldrende ngr-kulturer ikke kan ske uden et vist produktionstab.

Endelig bør man også tage hensyn til den enkelte kultur og dennes udvikling. Løbende indplantning behøver nødvendigvis ikke at blive praktiseret i alle ens kulturer.

Det er mindre oplagt at starte løbende indplantning på de gode arealer. Her vil afviklingsperioden og dermed tomgangsperioden være kortere. Desuden er muligheden for at forbedre vækstvilkårene mindre, da et godt areal oftest er karakteriseret ved gode læforhold.

Man bør dog ikke ukritisk bruge dårlige arealer. Selv om der opnås et bedre klima, kan den løbende indplantning ikke fuldt ud afhjælpe et dårligt arealvalg.

De større træer vil kun i begrænset omfang forebygge skader på grund af forårsnattefrost. Desuden er lævirkningen størst de første år, idet det indplantede træ senere selv bliver en af dem, der stikker højest op. Endelig kan for lille planteafstand eller upræcis plantning i kulturen betyde, at løbende indplantning bliver for besværlig at styre.